

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston suositukseksi romanien integraatiota jäsenvaltioissa edistävistä tuloksellisista toimenpiteistä"

COM(2013) 460 final – 2013/0229 (NLE)

(2014/C 67/22)

Esittelijä: **Ákos TOPOLÁNSZKY**

Euroopan komissio päätti 26. kesäkuuta 2013 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 19 artiklan 1 kohdan ja 22 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus – neuvoston suositus romanien integraatiota jäsenvaltioissa edistävistä tuloksellisista toimenpiteistä

COM(2013) 460 final – 2013/0229 (NLE).

Asian valmistelusta vastannut "työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus" -erityisjaosto antoi lausuntonsa 3. lokakuuta 2013.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. lokakuuta 2013 pitämässään 493. täysistunnossa (lokakuun 17. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 135 ääntä puolesta ja 4 vastaan 6:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Komitea suhtautuu myönteisesti Euroopan komission ehdotukseen neuvoston suositukseksi ja katsoo valitettavasti tarpeelliseksi toteuttaa siihen sisältyvät toimenpiteet, joita voidaan myös pitää jonkinlaisena vähimmäistason täytäntöönpano-ohjelmaksi.

1.2 Komitea pitää lisäksi valitettavana asiaa, joka todetaan myös suosituksen perusteluosassa: EU-tason puitestrategian tavoitteiden saavuttamisen tiellä on jatkuvasti vakavia esteitä, jotka liittyvät täytäntöönpanoon ja poliittiseen sitoutumiseen valtio-, alue- ja paikallistasolla.

1.3 Komitea kehottaa kiinnittämään huomiota puutteisiin, joita kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ovat tuoneet esiin puitestrategiaa ja kansallisia strategia-asiakirjoja käsittelevissä analyysissään. Niihin on suhtauduttava vakavasti asianomaisten tahojen esittämien tietojen valossa, ja ne on korjattava suunnitelmalla ja toteuttamalla asetetussa määräajassa tehokkaita, perinpohjaisia ratkaisuja julkisen politiikan tasolla.

1.4 ETSK katsoo, että ehdotukseen sisältyvä horisontaalisia poliittisia toimenpiteitä käsittelevä osio on liian ylimalkainen, ja kehottaa neuvostoa työstämään sitä pidemmälle: siihen sisältyviä neljää toimintalohkoa varten tulee määritellä paljon konkreettisemmat vaatimukset, joiden noudattamista tulee tukea esittämällä, millaisia parhaita käytänteitä odotetaan.

1.5 Komitea katsoo suositusehdotuksen perusteluosassa esitettyjen johtopäätösten ⁽¹⁾ valossa ja sosioekonomisen tilanteen

kriisistä johtuvan heikentymisen vuoksi, että neuvoston olisi käytettävä toimivaltaansa antaa sitovia säädöksiä erityisesti kansalaisten elämää uhkaavaan hätään ja suureen köyhyyteen puuttumiseksi sekä syrjinnän, rasismin ja romanivastaisuuden pahimpien seurausten torjumiseksi.

1.6 ETSK suosittaa, että määritellään etenkin kaikkein epäsuotuisimpia elämäntilanteita varten selkeät ihmisoikeuksien soveltamiskehykset ja otetaan käyttöön jo kauan kaivatut vertailuindeksit ja indikaattorit, joiden avulla tällaisia tilanteita pystytään arvioimaan.

1.7 Komitea suosittaa, että asetetaan riippumattomia tutkijaryhmiä, joilla on tarvittavat oikeudelliset välineet ja jotka pystyvät takaamaan tutkimustyön eettisyyden, arvioimaan strategioiden täytäntöönpanoa ja että huolehditaan työn rahoituksesta ja varojen käytön avoimuudesta.

1.8 Yhdenvertaisesta kohtelusta vastaavien viranomaisten, jotka ovat syrjinnän vastaisen politiikan keskeisiä toimijoita, ja strategioiden täytäntöönpanon kannalta keskeisessä asemassa olevien kansallisten yhteysviranomaisten toimintaa sekä näiden tahojen ja asianomaisten väestöryhmien yhteistyötä olisi vahvistettava oikeudellisilla ja muilla tarvittavilla takeilla.

1.9 Strategioiden toteuttamisen tehostamiseksi ja asianomaisissa väestöryhmissä havaitun luottamuspuolan paikkaamiseksi on keskeisen tärkeää huolehtia siitä, että romanit otetaan aktiivisesti mukaan ja että nämä todella osallistuvat kaikilla kohdealoilla toteutettavaan toimintaan. Komitea suosittaa ja odottaa, että yhteistyön soveltamiskehystä laajennetaan, sillä konsensusajattelutapaan sisältyy muutakin kuin vain konsultointia, ja esittää tämänsuuntaisia ehdotuksia.

⁽¹⁾ – – vaikka jäsenvaltioilla on ollut oikeudelliset mahdollisuudet toimia romanien integraation käsittelemiseksi, suunnitellut toimenpiteet eivät toistaiseksi ole olleet riittäviä. Koska romanien integraatioon ei ole omaksuttu koordinoitua toimintamallia, jäsenvaltioiden väliset erot kasvavat."

1.10 ETSK korostaa, että päättäjien on selkeästi irtisanouduttava romaneja koskevista huolestuttavista lausunnoista, joihin liittyy rasistisia, väkivaltaisia ja vakavasti syrjiviä piirteitä, ja painottaa tarvetta saattaa tietoon ja valvoa avoimesti ja johdonmukaisesti rasistisen väkivallan ja vihapuheen ilmentymiä sekä laatia oikeudellisia, hallinnollisia, sääntelyllisiä ja julkituomiseen liittyviä välineitä, joilla näitä ilmiöitä pystytään torjumaan tehokkaasti.

2. Taustaa

2.1 Komissio hyväksyi 5. huhtikuuta 2011 EU:n puitekehysten vuoteen 2020 ulottuville romanien kansallisille integrointistrategioille ⁽²⁾ ja loi näin pitkän odotuksen jälkeen mahdollisuuden toteuttaa yhteisiä toimia myös romaneja koskevan äärimmäisen köyhyyden sekä eriytymisen vähentämiseksi. Neuvosto hyväksyi asiakirjan kesäkuussa 2011 ⁽³⁾ ja kehotti samalla jäsenvaltioita hyväksymään romanien kansalliset integrointistrategiat ennen vuoden 2011 loppua.

2.2 Kehyksen mukaan komission on raportoitava strategioiden täytäntöönpanon edistymisestä vuosittain. Komissio arvioi vuonna 2012 jäsenvaltioiden esittämiä kansallisia strategioita ensimmäistä kertaa ⁽⁴⁾ ja teki horisontaaliset päätelmät sekä analysoi liiteasiakirjassa kunkin jäsenvaltion strategian erityisvaihtoehtoja ja heikkouksia ⁽⁵⁾.

2.3 Romanijärjestöt seurasivat hyvin tarkasti strategioiden laatimisprosessia, esittivät näkemyksiään tai varauksiaan useissa asiakirjoissa ja myös arvioivat strategiat ⁽⁶⁾.

2.4 Kaikissa analyyseissa havaittiin merkittäviä puutteita jäsenvaltioiden strategioissa. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden mukaan horisontaaliset osa-alueet ja niihin liittyvät puutteet ovat mittava ongelma. Puutteita ovat esimerkiksi

- a) syrjinnän vastaisten toimenpiteiden riittämättömyys
- b) "täysimääräisiä pääsymahdollisuuksia" edistävien toimenpiteiden puuttuminen
- c) romanien ja romaniyhteisön ihmisarvon tunnustamista ja vahvistamista edistävien toimenpiteiden puuttuminen
- d) romaniyhteisöissä havaittuja erityisen vakavia epätasa-arvo-ongelmia ja haittoja lieventävien toimenpiteiden puuttuminen (esimerkiksi romaninaiisiin ja -lapsiin kohdistuvia erityisvaihtoehtoja vähentävien toimenpiteiden puuttuminen)

⁽²⁾ COM(2011) 173 final.

⁽³⁾ Neuvoston päätelmät: EU:n puitekehys vuoteen 2020 ulottuville romanien integraatiota edistäville kansallisille strategioille.

⁽⁴⁾ COM(2012) 226 final.

⁽⁵⁾ SWD(2012) 133 final.

⁽⁶⁾ *Analysis of National Roma Integration Strategies* (Analyysi romanien kansallisista integrointistrategioista), ERPC, maaliskuu 2012.

e) romanien, romaniyhteisöjen ja romaneja edustavien kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden osallisuutta strategioiden täytäntöönpanossa edistävien ja kannustavien toimenpiteiden puuttuminen.

2.5 Edellä mainituissa Euroopan komission analyyseissä ei mainita jäsenvaltioiden strategioissa havaittuja perustavia puutteita. Niissä ei varsinaisesti tuomita tai vaadita lieventämään tai lopettamaan lukuisia ilmiöitä, joissa on kyse mitä vakavimmista sosiaalisista ja yhteiskunnallisista ongelmista ja joissa paikoin loukataan ihmisoikeuksia. Esimerkiksi seuraavia ihmisoikeusloukkauksia ei tuoda riittävästi esille:

- a) laitton ihmiskauppa, joka ilmenee prostituution lieveilmiönä, ja orjuuden kaltaisten työolojen ongelma
- b) romaninaisten perusoikeus päättää omasta kehostaan ja osallistua vapaasti perhesuunnitteluun sekä paikoin ilmenevä asiansaamisen henkilön tahdon vastainen pakkosterilisaatio
- c) äärimmäiset kurjuuden ja köyhyyden muodot, jotka loukkaavat ihmisoikeuksia, perustarpeiden tyydyttämättä jääminen (esimerkiksi juomaveden, terveyspalvelujen tai hygieniainfrastruktuurin puuttuminen esikaupunkialueilla tai leireillä jne.)
- d) riittämättömät rasismiin vastaiset tavoitteet ja toimenpiteet, joiden avulla on tarkoitus taata romanien ja heidän yhteisöjensä hengen, omaisuuden ja oikeuksien turvaaminen ja tehostaa suojelua rasistisilta hyökkäyksiltä.

2.6 ETSK on antanut kaksi lausuntoa puitestategiasta ja kansallisista romanien integrointistrategioista. Romanian sosiaalisen autonomian ja integraation lisäämistä käsittelevässä, aiemmassa lausunnossa ⁽⁷⁾ kannatetaan puitestategiaa. Siinä nostetaan esille tarve soveltaa myöhemmissä suunnittelu- ja toteutusvaiheissa kolmiosaista lähestymistapaa (rodusta tai etnisestä taustasta riippumaton osallistava politiikka; politiikka, jolla tuetaan johonkin romaniyhteisöön kuuluviksi itsensä katsovien autonomian lisäämistä ja heidän saavuttamaansa sosiaalista osallisuutta; yleinen rasismiin vastainen politiikka ja julkisuus) ja esitetään muitakin ehdotuksia.

2.7 Lisälausunnossaan ⁽⁸⁾ ETSK viittaa vuonna 2012 tehtyyn tutkimukseen, kehottaa kiinnittämään huomiota romaniyhteisön mielipidevaikuttajien havaitsemaan luottamuspulaan ja esittää tämän perusteella ehdotuksia erityisesti romanien integroimisesta ja heidän osallisuutensa lisäämisestä.

⁽⁷⁾ EUVL C 248, 25.8.2011, s. 16–21.

⁽⁸⁾ EUVL C 011, 15.1.2013, s. 21–26.

3. Yleistä

3.1 Komitean on valitettavasti todettava, että neuvoston suositus on tarpeellinen ottaen huomioon romanien tilanteen, kriisin vaikutukset ja jäsenvaltioiden hyvin erilaiset sitoumukset, ja komitea kannattaa sen tavoitteita. Komitea kuitenkin katsoo, että siihen sisältyvä toimenpidekokonaisuus, jota voidaan pitää myös jonkinlaisena vähimmäistason täytäntöönpano-ohjelmalla, on osin liian ylimalkainen ja liian kaukana operatiivisesta tasosta, jotta asiakirjan tavoitteet voitaisiin saavuttaa.

3.2 Komission ehdotuksen perusteluosan mukaan "tavoitteena on nopeuttaa edistystä kiinnittämällä jäsenvaltioiden huomio useisiin käytännön toimenpiteisiin, jotka ovat strategioiden tuloksellisen toteutuksen kannalta ratkaisevia". Komitean on ikäväkseen todettava, että tämä päämäärä merkitsee samalla myös sitä, että EU-tason strategiakehityksen tavoitteiden saavuttamisen tiellä on jatkuvasti vakavia esteitä, jotka liittyvät täytäntöönpanoon ja poliittiseen sitoutumiseen valtio-, alue- ja paikallistasolla.

3.3 Komitea katsoo, että nyt pitäisi laatia yhdessä romanijärjestöjen ja asiasta vastaavien kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa laajan konsultoinnin kautta suositusluettelo, jonka tueksi laadittaisiin tosiseikkoihin perustuva, aidosti kunnianhimoinen ja valvottavissa oleva analyysijärjestelmä, joka koostuu riittävän konkreettisista ja operatiivisista osatekijöistä ja jota myös voitaisiin arvioida. Vain näin voidaan varmistaa, ettei romanien integroinnille suotuista poliittista tilaisuutta päästetä jälleen käsistä – mikä olisi vakava uhka niin unionin tavoitteille kuin asianomaisten henkilöiden elinolojen kehitykselle.

3.4 Komitea katsoo, että ehdotukseen sisältyvät poliittiset suositukset ovat hyödyllisiä ja niitä tulee tukea laajasti: ne muodostavat suppean toimenpideluettelon, joka on pantava täytäntöön ehdoitta. Komitea katsoo kuitenkin, että suosituksista muodostuu aivan liian suppea toimintakehitys eivätkä ne ole aina riittävän kunnianhimoisia. Komitea kannattaa ehdottomasti suositusluettelon laajentamista ja täydentämistä valvonta- ja seurantavälineillä.

3.5 Komitea katsoo, että ehdotukseen sisältyvä horisontaalista poliittisia toimenpiteitä käsittelevä osio on liian ylimalkainen, ja kehottaa neuvostoa työstämään pidemmälle siihen sisältyviä toimintaloikkaa (syrjinnän torjuminen, romaninaisten ja -lasten suojeleminen, köyhyyden vähentäminen ja sosiaalinen osallistaminen sekä romanien voimaistaminen) ja määrittämään paljon konkreettisempia vaatimuksia sekä esittämään tässä yhteydessä, millaisia parhaita käytänteitä odotetaan.

3.6 Komitea ei pidä tyydyttävänä asiakirjassa esitettyä perustelua, jonka mukaan "valitsemalla sitomaton [oikeudellinen] väline on tarkoitus antaa jäsenvaltioille käytännön ohjeita romanien sosiaalisen osallistamisen ongelman käsittelyyn ilman, että

niille asetetaan tiukkoja sitovia sääntöjä", sillä toisaalta "komission havaintojen mukaan käytössä ei vielä ole voimakkaita ja oikeasuhteisia toimenpiteitä, joilla EU:n romaniväestön enemmistön sosiaalisiin ja taloudellisiin ongelmiin voitaisiin puuttua". Jos tämänhetkistä kriisivaihetta ei hoideta tarkoituksenmukaisesti ja kohdennetusti, romaniryhmät, joihin kohdistuu erityisen paljon myös erottelua, syrjintää ja äärimmäistä köyhyyttä, joutuvat kärsimään suhteettoman paljon kriisin vaikutuksista, vaikka se on jo nyt heille kohtuuton ja kestämaton rasite. ETSK katsookin, että tässä tilanteessa päättäjien on toteutettava ratkaisuja ja välittömiä toimia, jotka ovat tehokkaita myös oikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

3.7 Komitea katsoo suositusehdotuksen perusteluosassa esitettyjen johtopäätösten⁽⁹⁾ valossa, että neuvoston olisi käytettävä toimivaltaansa hyväksyä sitovia säädöksiä erityisesti kansalaisten elämää uhkaavaan hätään ja suureen köyhyyteen puuttumiseksi sekä syrjinnän, rasmin ja romanivastaisuuden pahimpien seurausten torjumiseksi. Toimenpiteet ovat tarpeellisia nimenomaan jäsenvaltioiden lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä ilmenevien ilmeisten puutteiden vuoksi⁽¹⁰⁾.

4. Erityistä

4.1 Komitea kehottaa asiasta vastaavia Euroopan unionin yksiköitä arvioimaan uudelleen tehtäviään, jotka liittyvät suoraan romanien perusoikeuksien ja vähemmistöjen oikeuksien noudattamiseen ja joihin ei sovelleta avointa koordinoitimenetelmää, erityisesti niiltä osin kuin on kyse edellä mainituista aiheista. Tältä osin komitea pitää tarpeellisena, että

- a) unioni määrittää täsmällisesti, minkä kriteerien perusteella se toimivaltuksiensa puitteissa luokittelee YK:n määritelmän mukaisten toisen ja kolmannen sukupolven ihmisoikeuksien loukkaukset ja selkiyttää samalla, missä tapauksissa se ryhtyy oikeustoimiin epäillään oikeuksien tulleen loukatuksi toimivaltaansa kuuluvalla alalla.
- b) unioni tulkitsee ja mukauttaa näitä perusoikeuksia ja vähemmistöjen oikeuksia ottaen huomioon erilaiset tilanteet ja sosiaaliset haitat, joista romanit todennäköisesti kärsivät keskimääräistä enemmän.

⁽⁹⁾ " – vaikka jäsenvaltioilla on ollut oikeudelliset mahdollisuudet toimia romanien integraation käsittelemiseksi, suunnitellut toimenpiteet eivät toistaiseksi ole olleet riittäviä. Koska romanien integraatioon ei ole omaksuttu koordinoitua toimintamallia, jäsenvaltioiden väliset erot kasvavat."

⁽¹⁰⁾ "Jäsenvaltiot eivät voi riittävällä tavalla saavuttaa ehdotetun toimen tavoitteita, vaan ne voidaan saavuttaa unionin tasolla koordinoituilla toimilla paremmin kuin kansallisilla aloitteilla, joiden soveltamisala, kunnianhimoisuus ja vaikuttavuus vaihtelevat." 2013/0229 (NLE), perusteluosa.

c) unioni määrittää yhdessä Eurostatin kanssa tulotasoa ja elinoloja koskevien EU:n laajuisten tilastojen (EU-SILC-kehys) tulkinnan pohjalta tulo- ja puuteindikaattoreita, jotka osoittavat paitsi äärimmäisen köyhyyden ja kurjuuden rajan myös ihmisoikeuksia loukkaavien ja ihmisarvon alapuolella olevien olosuhteiden olemassaolon.

d) laajennetaan tekniikoita, joita on tähän asti sovellettu tällä alalla vain poikkeuksellisesti: esimerkiksi sen lisäksi, että tarkastellaan sellaisen "köyhän" väestönosan tilannetta, jonka tulot ovat alle 50 tai 60 prosenttia keskitulosta, olisi analysoitava myös niiden tilannetta, joiden tulotasoa on 30 prosenttia (25 prosenttia) taikka käytettävä nykyisin sovellettavien "yhdistettyjen" syrjäintäindikaattorien lisäksi "marginaalisen syrjinnän" mittareita, jotka kertovat erityisen vakavasta puutteesta elävien syrjäytymisestä erittäin tarkkojen indikaattorien ansiosta (mm. asunnon mukavuus ja ahtaus).

4.2 Komitea ehdottaa, että etusijalle asetetaan kieli- ja kulttuuriperinnön suojeleminen, sillä ne muodostavat romani-identiteetin perustan, sekä sosiaalinen ja rahallinen tuki strategioiden uudelleentarkastelun pohjalta.

4.3 Komitean mielestä romanien kansallisten integrointistrategioiden toteutuminen edellyttää välttämättä, että jäsenvaltiot kiinnittävät erityishuomiota aiheeseen liittyvien poliittisten linjauksen lainsäädännölliseen ja oikeuskäytännön kautta tapahtuvaan valvontaan sekä korjauksiin, joita on tehtävä niiden mahdollisten syrjinnänvastaisten vaikutusten osalta, ja ottavat käyttöön tehokkaita mekanismeja tätä varten.

4.4 ETSK odottaa jäsenvaltioilta erityisesti, että ne esittävät tarpeita vastaavia ratkaisuja ja ottavat käyttöön työllisyyttä, yrittäjyyttä ja ammatillista koulutusta tukevia ohjelmia romanien integroitumisen ja aineellisen riippumattomuuden edistämiseksi. Komitea kehottaa jäsenvaltiota lujittamaan viipymättä oikeudellisia välineitä, joilla kannustetaan tehokkaasti yrityksiä rekrytoimaan romaneja. Segregoiduille romaniyhteisöille, joiden keskuudessa työllisyys on ollut pitkään hyvin alhaista ja syrjintä työmarkkinoilla hyvin tavallista, on suunnattava innovatiivisia työllisyystoimia, esimerkiksi tarjottava riittävä määrä soveltuvia määräaikaista julkisesti rahoitettuja työpaikkoja.

Seuranta ja arviointi

4.5 Komitean mielestä on valitettavaa, että Euroopan unionin perusoikeusvirasto ja jäsenvaltiot eivät ole vielä onnistuneet määrittämään indikaattoreita ja vertailuarvoja, jotka ovat tärkein edellytys strategioiden ja toimintaohjelmien arvioinnille, eivätkä tällä alalla sovellettavia menetelmiä ja vaatimuksia, joiden pohjalta voitaisiin kerätä tietoja ja laatia tilannekatsauksia tarkoituksenmukaisesti ja riippumattomasti ⁽¹¹⁾. Jäsenvaltioiden nykyiset

seuranta- ja arviointikäytännöt rajoittuvat usein raporttien laatimiseen ilman kunnollista arviointimenetelmää, jonka pohjaksi olisi kerätty tietoja, eikä olekaan harvinaista, että niiden tulokset ovat täysin perusteettomia.

4.6 Komitea ehdottaa, että arviointitehtävät annetaan avoimien ehdotuspyyntöjen kautta valittujen, ammattitaitoisten ja poliittisesti riippumattomien tutkijaryhmien ja tutkimuslaitosten hoidettavaksi. Näiden tahojen riippumattomuutta olisi lujitettava myös erilaisin oikeudellisin välinein (joita ovat esimerkiksi vakuutus siitä, että eturistiriitoja ei ole, rahoituksen ja varainkäytön avoimuussäännöt, tiedeyhteisön valvonta, tutkimusmenetelmän seuranta jne.) ⁽¹²⁾.

Poliittiset suositukset

4.7 Yhdenvertaisesta kohtelusta vastaaville viranomaisille on annettava ennakoitavissa olevaa, avointa ja riittävää rahoitusta, ja lisäksi näiden tahojen oikeudellista asemaa on vahvistettava siten, että poliittinen valta pystyy vaikuttamaan mahdollisimman vähän niiden toimintaan mutta huolehtii kuitenkin niiden toiminnan edellytysten toteutumisesta. Yhdenvertaisesta kohtelusta vastaavien viranomaisten on myös ylläpidettävä pysyviä ja tiiviitä suhteita merkittäviin romanien edustusjärjestöihin romaaneista vastaavien yhteysviranomaisten lisäksi.

4.8 Romanitahoista vastaavien kansallisten yhteysviranomaisten on hoidettava tehtäviään täysin avoimesti – sekä teoriassa että käytännössä. Niiden toiminta on ratkaisevan tärkeää puitestategian toteutumisen kannalta. Yhteysviranomaisten sekä myös romaneja koskevan sosiaalipolitiikan suunnittelusta ja täytäntöönpanosta vastaavien viranomaistahojen oikeudet on taattava oikeudellisesti, jotta ne voivat vahtikoiran tavoin esittää lausuntonsa myös romaneita koskeviin poliittisiin linjauksiin liittyvistä lainsäädäntömenettelyistä ja vaikuttaa niihin, jotta annettavat säädökset eivät heikennä toistensa vaikutuksia. Romanitahosta vastaavilla yhteysviranomaisilla on velvollisuus antaa tietoa romanien kansalaisyhteiskuntaa edustaville järjestöille. Tämä voi merkitä esimerkiksi riippumattomien arvioijien laatimien, sisällöltään täysin poliittisesti riippumattomien vuosikertomusten julkaisemista tai konferenssien järjestämistä erityisaiheista.

4.9 Komitea katsoo, että suositusehdotuksen 5.1 kohdassa asetetun tavoitteen saavuttaminen voi olla vaikeaa. Sen mukaan "jäsenvaltioiden olisi toteutettava tarvittavat toimenpiteet tämän suosituksen soveltamisen varmistamiseksi viimeistään 24 kuukauden kuluessa julkaisupäivästä ja ilmoitettava komissiolle, mitä toimenpiteitä tämän suosituksen mukaisesti on siihen mennessä toteutettu". Tämä edellyttää, että jäsenvaltioita ei vapauteta velvollisuudesta panna EU:n puitestategia ja omat sitoumuksensa täytäntöön, nimittäin tarkasteltavana oleva

⁽¹¹⁾ Suositusehdotuksen 4.4 kohta.

⁽¹²⁾ Arvioijan on annettava vakuutus siitä, että eturistiriitoja ei ole eli että hän ei ole hallinnon palkkalistoilla eikä käytä julkisia varoja, sillä tämä voisi heikentää arvioinnin tulosten riippumattomuutta.

ehdotus sisältää vain osan puitestrategiassa määritellystä kattavammasta vaatimusjärjestelmästä, joka liittyy laajempaan asia-yhteyteen ja jonka toteutumista komissio arvioi vuosittain.

Romanien integrointi ja osallistuminen

4.10 Useiden asiantuntijoiden ja romanien kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden – jotka yhtyvät osin Euroopan komission arvioon – mielestä jäsenvaltioiden nykyiset poliittiset linjat ja tukimekanismit eivät kaikilta osin mahdollista romanien integraatiokysymyksen käsittelemistä riittävän tehokkaasti eikä niiden lähtökohtana ja punaisena lankana ole aina ihmisoikeuksiin pohjautuvaa lähestymistapaa⁽¹³⁾. Romanien syrjäytymisen onkin valitettavasti todettu monissa maissa viime aikoina pahentuneen. Tilanne johtuu pääasiassa romanien jatkuvasta syrjinnästä ja syvään juurtuneesta romanivastaisuudesta, johon oikeuden toteutumisesta vastaavat tahot eivät kiinnitä riittävästi huomiota. Suositusehdotuksen perusteluosassa todetaankin seuraavasti: "Ongelman ydin piilee romanien kokeman syrjinnän ja sosiaalisen syrjäytymisen läheisessä yhteydessä."⁽¹⁴⁾

4.11 Komitean mielestä osallistamispolitiikan pääasiallisena tavoitteena tulee olla näiden mekanismien keskinäisten kielteisten vaikutusten eliminoiminen. Tärkeimpiä välineitä tässä ovat erityisesti romanien integrointi ja heidän osallisuutensa tukeminen sekä romanijärjestöjen voimaistaminen ja niiden valmiuksien kehittäminen. Tämä on mahdollista vain avoimessa hyväksynnän kulttuurissa, jossa romaneja koskevan politiikan lähtökohtana ovat todella asianomaiset henkilöt ja jossa romaneja ei pidetä vain edunsaajina vaan myös samanarvoisina toimijoina, joiden osallistuminen on välttämätöntä. On luovuttava entisestä holhoavasta ajattelutavasta, jossa toimintaprosessit olivat yhteiskunnan enemmistöä edustavien mielipidevaikuttajien ja päättäjien määrittelemiä, ja tunnustettava ja hyväksyttävä romanit vastuullisina yhteiskunnan jäseninä, jotka pystyvät vaikuttamaan aktiivisesti omaan kohtaloonsa ja ovat siihen valmiita.

4.12 Komitea viittaa aiempaan lausuntoonsa⁽¹⁵⁾, jossa se toi tutkimustulosten pohjalta esiin monien romaninyhteisön edustajien, kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja niiden edustajien laajan tyytymättömyyden, turhautumisen ja epäluottamuksen. Kyseisessä ETSK:n lausunnossa todetaan: "Julistetuista aikomuksista huolimatta romaneja edustavia organisaatioita ei ole otettu riittävästi mukaan strategiseen suunnitteluun, perustavan tärkeitä osallistumismekanismeja ei ole luotu eivätkä nykyiset prosessit ole onnistuneet synnyttämään romaneissa luottamusta, mikä johtuu monissa tapauksissa vuosisataisista syrjinnän ja

eriytymisen kokemuksista." Samoihin aikoihin tehdyn ERPC:n tutkimuksen tulokset olivat samansuuntaisia⁽¹⁶⁾.

4.13 Komitea katsoo, että sosiaalista lähestymistapaa ja päätöksentekotapaa koskeva muutosprosessi ei ole mahdollinen ilman romanien ja romanien parissa työskentelevien kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden osallistumista politiikan suunnitteluun, täytäntöönpanoon ja arviointiin kaikilla tasoilla. Komitea katsoo, että on tarpeen määrittää indikaattorit, joiden avulla voidaan mitata tarkoituksenmukaisesti romanien integroitumista ja osallistumisastetta (esimerkiksi paikallis- tai keskushallinnon, koulunkäyntitietojen, ohjelmien täytäntöönpanoon osallistumisen yms. osalta).

4.14 Komitea suosittelee ja odottaa, että yhteistyön soveltamiseksi laajennetaan, sillä konsensusajattelutapaan sisältyy muutakin kuin vain konsultointia: pysyvien vuoropuhelufoorumien käyttöönottoa (myös paikallistasolla), osallistumista edistävien organisointimekanismien luomista, julkisen vallan päätösten avoimuuden parantamista (paikallistasolla) ja päätösten perustelemista (myös eriaikaisien mielipiteiden ja äänestystulosten esittämistä).

4.15 Komitea ehdottaa, kuten edellä on mainittu, tukirahaston asettamista (esimerkiksi Kansalaisten Eurooppa-ohjelman alaisuuteen) romanien integroimista ja voimaistamista sekä romaneja edustavien kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden valmiuksien kehittämistä varten. ESR:n toimenpideohjelman tuki, tarkemmin sanottuna teknistä apua tarjoavien tukiohjelmien takaaminen, olisi myös tärkeää romanijärjestöjen institutionaalisten valmiuksien kehittämiseksi.

4.16 Päättäjien on selkeästi irtisanouduttava romaneja koskevasta huolestuttavista lausunnoista, joihin liittyy rasistisia, väkivaltaisia ja vakavasti syrjiviä piirteitä, ja on tarpeen saattaa tietoon ja valvoa avoimesti ja johdonmukaisesti rasistisen väkivallan ja vihapuheen ilmentymiä sekä laatia oikeudellisia, hallinnollisia, sääntelyllisiä ja julkituomiseen liittyviä välineitä, joilla näitä ilmiöitä pystytään torjumaan tehokkaasti. Mielipidevaikuttajilla ja erityisesti politiikan ja tiedotusvälineiden vaikutusvaltaisilla edustajilla on tässä asiassa erityisvastuu. Komitea ehdottaa, että ennakkoluuloista tehdään järjestelmällisiä tutkimuksia käyttäen yhdenmukaisia menetelmiä ja että luodaan välineitä, joilla pystytään tukemaan alan politiikkaa tai sen täytäntöönpanoa taikka tehostamaan toimintaa, jos tulokset osoittavat suuntauksen olevan kielteinen.

⁽¹³⁾ COM(2012) 226 final, SWD(2012)133 final, *Analysis of National Roma Integration Strategies* (Analyysi romanien kansallisista integrointistrategioista), ERPC, maaliskuu 2012.

⁽¹⁴⁾ *European Roma Policy Coalition* (ERPC) suosittelee, että kansallisten romanien integrointistrategioiden keskeiseksi perustavoitteeksi otetaan romanivastaisuuden kitkeminen. Tuloihin, terveyteen ja koulutukseen liittyvien erojen poistaminen on toki tärkeää, mutta edistystä ei voida saada aikaan, ellei romanivastaisuuden kitkemistä oteta kansallisissa romanien integrointistrategioissa ensisijaiseksi tavoitteeksi. ERPC:n loppuanalyysi.

⁽¹⁵⁾ EUVL C 011, 15.1.2013, s. 21–26.

⁽¹⁶⁾ "– suuri valtaosa vastaajista eri jäsenvaltioissa kertoo, että romanien kansalliset integrointistrategiat eivät ole tarpeeksi avoimia. Useimmissa tapauksissa osapuolten ja etenkin romanien osallistuminen ei ole edelleenkaan selkeää kansallisten integrointistrategioiden täytäntöönpanon osalta." *Analysis of National Roma Integration Strategies* (Analyysi romanien kansallisista integrointistrategioista), ERPC, maaliskuu 2012.

4.17 Komitea kehottaa voimakkaasti jäsenvaltioita kiinnittämään huomiota siihen, ettei monien sukupolvien ajan jatkunutta, asianomaisten kaikilla elämänoilla tuntuvaa erottelua ja syrjintää voida kitkeä ohjelmilla, joihin sisältyy vain tiettyihin ongelma-kohtiin keskittyviä hankkeita. Strategian tavoitteiden saavuttaminen edellyttää nyt ehdottomasti järjestelmällistä lähestymistapaa.

Bryssel 17. lokakuuta 2013

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*

Henri MALOSSE
